

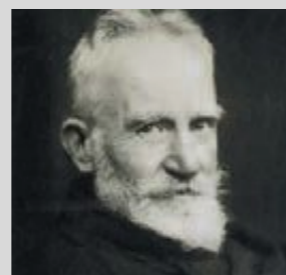
debatt@klassekampen.no

IDEER

Klassikeren

Makt korrupperer ikke mennesket. Idioter som kommer i maktposisjon, derimot, korrupperer makten.

George Bernard Shaw

CUPCAKES MED BISMAK: I den nyeste utgåva av tidsskriftet Syn og segn intervjuar Astrid Grov Toril Moi om trendar blant kvinner som kan vere til hinder for reell likestilling. Feminismen kan ikkje rekna alle val kvinner tek som like gode dersom den framleis skal ha eit innhald, hevdar ho. Eldrid Lunden analyserer kvifor det har vore så vanskeleg å få gehør for full utbygging av forfattarutdanningane i Noreg, Solveig Brandal skriv om kva som skjer i møtet mellom litteraturen og rettsalen, og Karen Marie Kvåle Garthus undrar seg over kvifor unge nynorsksbrukarar i Valdres skiftar språk i stor skala, medan dei i Sogn og Fjordane held på sitt. Utgåva inneheld også eit nyomsett dikt av Michael Ondaatje.

Det Noreg eg stammar frå, har falle på alle slagmarker for, har inga plikt til å ta imot analfabetar i regi av kulturmarxistiske sykkelnettverk på Majorstua.

HISTORIEPROFESSOR NILS RUNE LANGELAND HAR HØSTET STORM I SOSIALE MEDIER ETTER HELGENS UTBLÅSNINGER PÅ FACEBOOK

BARNEBØKER >>

Er det virkelig mulig å redde verden og bli rikere selv?

Det norske paradokset

Tina Søreide
ØKONOMI

Kan norsk utenrikspolitikk både redde verden og fremme norske næringsinteresser? Ja takk, begge deler, sier Jonas Gahr Støre som en god Ole Brumm, men i møte med korrupte myndigheter og en fattig befolkning i oljeproduserende land, kommer vi ikke unna kompromisser. Vi tjener penger i samarbeid med korrupte diktatorer, og vil helst unngå kritisk dialog hvis det kan innebære tap av kontrakter.

Organiseringen av land følger av behovet for effektiv samfunnsorganisering. Befolkningen innenfor et geografisk område velger seg en ledelse og gir den monopol på tvangsmyndighet og kontroll over felles verdier.

En slik organisering er basert på stor tillit, men er også forbundet med risiko. I en del land har lederne takket ja til verdiene og makten, men gitt blaffen i ansvaret for å sikre en god utvikling for samfunnet som helhet.

Et slikt tillitsbrudd kan føre store deler av befolkningen inn i fattigdom. Mens landets verdier ender opp hos en korrupt elite, blir tilførsel av essensielle tjenester som helse, skole, vann og strøm gjerne forsømt. Protester mot den urettferdige fordelingen fører gjerne til fengsel. Likevel, selv om myndighetene har mistet sin faktiske legitimitet, fortsetter det internasjonale samfunnet å behandle dem som rettmessige ledere, særlig hvis landet deres har mye naturressurser.

I Aserbajdsjan, for eksempel, kontrollerer én familie landets verdier, og de deler kun med sine venner. Befolkningen holdes i sjakk ved hjelp av militær makt og brutale menneskerettighetsbrudd, mens journalister som skriver om problemet kan regne med å bli drept.

Angola, et annet land Norge samarbeider med, ligger på bunn på internasjonale rangeringer over korrupsjon, demokrati, og pressefrihet, mens de er nær toppen når det gjelder inntektsforskjeller og kapitalflukt. En rik elite plasserer landets verdier i eiendom og skatteparadis utenlands.

Lignende kombinasjoner av myndighetssvikt, politisk korrupsjon og grove brudd på menneskerettigheter finner vi i Iran, Turkmenistan og Kasakhstan. I Nigeria er det konkurranse om den politiske makten og pressefrihet, men landets verdier går likevel til en liten elite.

For Norge, som har flere mål for utenrikspolitikken, kan deltakelse i oljeproduksjon i land med slike utfordringer fremstå som et dilemma. Som sterk bistandsaktør vil vi bekjempe fattigdom og motarbeide politisk korrupsjon. Som en liten, åpen økonomi vil vi sikre handel, og dermed ønsker vi å beholde en (god?) dialog med (korrupte?) politikere i fattige land. Mange mener at vi på

utmerket vis kan kombinere målene om fattigdomsbekjempelse og kontrakter for egne bedrifter: Å fremme norsk næringsliv i fattige land betyr flere sunne arbeidsplasser med god lønn. Skatteinntektene blir høyere ved bruk av vår konkurranedyktige teknologi, mens vår sikkerhetskultur og organisasjonsform har en rekke positive effekter overfor lokal industri.

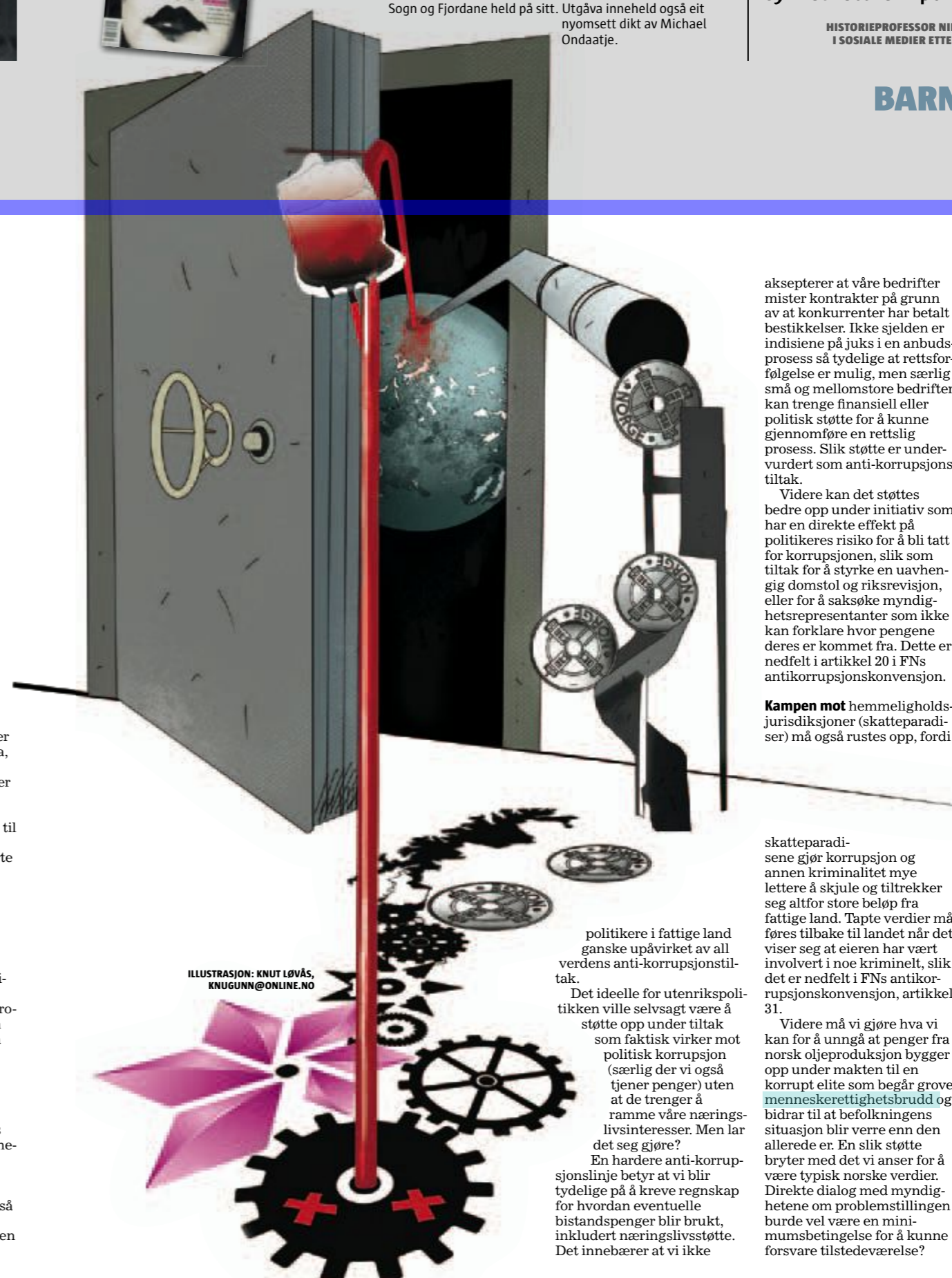
Dette er det nok mye sant i, men likevel, menneskerettighetsbrudd, stagnasjon i utviklingen for en stor fattig befolkning og rapporter om hvordan en elite grabber til seg, ødelegger ofte dette bildet, særlig i land der Norge tjener penger på oljeproduksjon. For den fattige befolkningen er det tross alt viktigere å bli kvitt en korrupt diktator enn å ha en god fagforening.

Til vårt forsvar kan vi vise til hvordan vi bidrar i den internasjonale kampen mot korrupsjon. Ser vi nærmere på tiltakene vi støtter opp om, er det imidlertid fint lite som faktisk bekjemper politisk

korrupsjon i fattige land. Internasjonale konvensjoner mot korrupsjon er vel og bra, men effekten de har på politisk korrupsjon avhenger av at de faktisk blir tatt i bruk. Å straffeforfølge bedrifter som bestikker seg til kontrakter er viktig, men rammer sjelden de involverte på politisk nivå.

Tiltak for å styrke det sivile samfunnet kan bidra til lokale krav om bedre styresett, men har mest for seg i land som allerede er på vei mot demokrati. Sektorspesifikke standarder som skal sikre innsyn i beslutningsprosesser kan gjøre korrupsjon vanskeligere, men disse må godkjennes av det sittende regimet for å kunne bli implementert.

Indekser som rangerer land etter hvor korrupte de oppfattes å være har en viss indirekte effekt på myndighetenes behov for imagebygging, men truer sjelden enkeltpersoner. I tillegg til disse tiltakene, støtter vi også opp under konferanser og forskning på korrupsjon, men fortsatt sitter korrupte

ILLUSTRASJON: KNUIT LØVÅS, KNUGUNN@ONLINE.NO

politikere i fattige land ganske upåvirket av all verdens anti-korrupsjonstiltak.

Det ideelle for utenrikspolitikken ville selvsagt være å støtte opp under tiltak som faktisk virker mot politisk korrupsjon (særlig der vi også tjener penger) uten at de trenger å ramme våre næringslivsinteresser. Men lar det seg gjøre?

En hardere anti-korrupsjonslinje betyr at vi blir tydelige på å kreve regnskap for hvordan eventuelle bistandspenger blir brukt, inkludert næringslivsstøtte. Det innebærer at vi ikke

aksepterer at våre bedrifter mister kontrakter på grunn av at konkurrenter har betalt bestikkelser. Ikke sjelden er indisiene på juks i en anbudsprosess så tydelige at rettsfølgelse er mulig, men særlig små og mellomstore bedrifter kan trenge finansiell eller politisk støtte for å kunne gjennomføre en rettslig prosess. Slik støtte er undervurdert som anti-korrupsjonsiltak.

Videre kan det støttes bedre opp under initiativ som har en direkte effekt på politikeres risiko for å bli tatt for korrupsjonen, slik som tiltak for å styrke en uavhengig domstol og riksrevisjon, eller for å saksøke myndighetsrepresentanter som ikke kan forklare hvor pengene deres er kommet fra. Dette er nedfelt i artikkel 20 i FNs antikorruptjonskonvensjon.

Kampen mot hemmeligholdsjurisdiksjoner (skatteparadis) må også rustes opp, fordi

skatteparadisene gjør korrupsjon og annen kriminalitet mye lettere å skjule og tiltrekker seg altfor store beløp fra fattige land. Tapte verdier må føres tilbake til landet når det viser seg at eieren har vært involvert i noe kriminelt, slik det er nedfelt i FNs antikorruptjonskonvensjon, artikkel 31.

Videre må vi gjøre hva vi kan for å unngå at penger fra norsk oljeproduksjon bygges opp under makten til en korrupt elite som begår grove menneskerettighetsbrudd og bidrar til at befolkningens situasjon blir verre enn den allerede er. En slik støtte bryter med det vi anser for å være typisk norske verdier. Direkte dialog med myndighetene om problemstillingen burde vel være en minnumsbetingelse for å kunne forsvare tilstedeværelse?

I vurderingen av hva som kanskje virker, ser vi at en viss risiko for å miste den gode dialogen med de aktuelle (korrupte) myndighetene er vanskelig å unngå. Kontrakter kan gå tapt, eller vi og «våre» bedrifter kan bli kastet ut av landet. Når den risikoen hindrer oss i å reagere mot myndighetsmisbruk, fremstår norsk utenrikspolitikk som altfor bundet av det kommersielle målet.

Det er uenkelig en avveining mellom det å konfrontere korrupte politikere og det å sikre kontrakter, og noen ganger må vi rangere hva som er viktigst. I praksis er det de næringslivspolitiske målene som kommer høyest i norsk utenrikspolitikk, mens vi opptrer og bruker en retorikk som om vi faktisk tror at vi klarer å kombinere alle gode ting.

I Dagens Næringsliv 18. august fikk utenriksminister Jonas Gahr Støre det til å høres ut som om vi kan unngå hele dilemmaet med å tjene penger i samarbeid med korrupte politikere ved å kategorisere land enten som mål for fredsarbeid eller for næringsssamarbeid. Det forenkler selvsagt bistandspolitikken, men dilemmaet i oljeproduserende land er der like fullt.

Skal vi holde på de norske verdiene, er det vanskelig å unngå en hardere anti-korrupsjonslinje overfor Aserbajdsjan, Angola, Nigeria og andre ressursrike land med grov myndighetssvikt. Problemstillingen bør komme på dagsordenen for politikere som vurderer å fronte delegasjoner av norske myndigheter og representanter for norsk olje- og gassindustri, skulle de gå til Turkmenistan, Kasakhstan eller andre land med korrupt ledelse.

Tina Søreide, økonom og forsker ved Chr. Michelsens Institutt og Universitetet i Bergen
tina.soreide@jur.uib.no

«Norge vil helst unngå kritisk dialog hvis det kan innebære tap av kontrakter»